

ASPECTE ALE NAȚIONALIZĂRII PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCTIE ÎN JUDEȚUL BUZĂU

VALERIU NICOLESCU

Act cu profunde implicații în viața social-economică a României, naționalizarea principalelor mijloace de producție, înfăptuită la 11 iunie 1948, a realizat trecerea în proprietatea statului, ca bunuri ale întregului popor, a principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări, de transport și telecomunicații.

„Prin naționalizare — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — a luat naștere în economia națională sectorul socialist, lichidându-se, în industrie, contradicția dintre caracterul social al producției și însușirea privat capitalistă. Naționalizarea, crearea proprietății socialiste au deschis calea trecerii la conducerea planificată a economiei naționale, la folosirea conștientă a legăturilor economice în interesul sporirii avuției naționale, al dezvoltării armonioase a forțelor de producție. S-au creat premisele aplicării politicii de industrializare socialistă, condiție a lichidării într-un termen scurt a înapoierii moștenite din trecut, a întăririi independenței naționale, a ridicării nivelului de bunăstare și civilizație a întregului nostru popor“¹⁾.

Naționalizarea a fost pregătită de întreaga desfășurare anterioară a revoluției populare, problema trecerii în proprietatea statului socialist a mijloacelor de producție, a băncilor și societăților de asigurare proprietate particulară fiind înscrisă în Constituția votată de Marea Adunare Națională în ședința din 13 aprilie 1948²⁾. Totodată, prin ordinul general nr. 16, din 26 aprilie 1948, comunicat cu adresa nr. 40.375/1948, s-au dat dispoziții pentru depistarea bunurilor mobile și imobile ce trebuiau să intre în patrimoniul statului³⁾.

La sfârșitul anului 1947 (perioada 15-25 octombrie) și începutul anului 1948 a fost organizat și efectuat recensământul întreprinderilor industriale⁴⁾, acțiune care a pus la dispoziția statului datele necesare în vederea elaborării legii de naționalizare; au fost selecționate și instruite cadrele de conducere pentru întreprinderile ce urmau să fie naționalizate, s-au elaborat instrucțiuni pentru efectuarea naționalizării și conducerea întreprinderilor naționalizate⁵⁾. Președinților comisiilor județene de naționalizare li s-au transmis îndrumări privind modul în care urma să fie aplicată legea de naționalizare, iar în seara zilei de 10 iunie, la sediul județenei P.C.R., a avut loc instruirea membrilor comisiei de naționalizare, consiliului județean sindical și activului de partid⁷⁾. În dimineața zilei de 11 iunie, împreună cu noii directori și administratori, cu președinții comitetelor de fabrică și unii dintre muncitori, a fost elaborat planul operațiunilor de preluare a principalelor întreprinderi din județ, astfel că la orele 14, când posturile de radio anunțau hotărârea înfăptuirii naționalizării, în aceste întreprinderi muncitorii erau pre-

zenți la mitingurile organizate cu acest prilej, iar noii directori, împreună cu secretarii organizațiilor de partid și președinții comitetelor de întreprindere desfășurau operațiunile de preluare, verificare a întreprinderilor și luau primele măsuri de pază⁸). În ceea ce privește întreprinderile care urmau să fie naționalizate în cuprinsul județului Buzău, cele mai importante dintre acestea au fost incluse în listele anexe ale legii nr. 119⁹), iar celelalte s-au stabilit în baza criteriilor cuprinse în lege sau în funcție de anumite necesități social-economice¹⁰).

S-au naționalizat patru întreprinderi petrolifere cu 9 schele, 4 întreprinderi forestiere, o fabrică de produse ceramice, Fabrica de conserve Pîrscov, o moară cu dublu valț și o moară comercială, unități care au fost trecute în administrarea statului, precum și 52 de mori și 14 prese mecanice de ulei, repartizate administrațiilor comunale¹¹).

În cuprinsul orașului au fost preluate întreprinderile „Cogimex“ S.A.R. — fabrică de vată, Fabrica de parchete „Furnica“, Topitoria de in și cînepă „Frații Rizescu“, Moara „Zangopol“, unități ce urmau să fie administrate de stat, și 7 mori, o presă mecanică de ulei, o fabrică de gheață artificială și trei brutării, trecute în patrimoniul comunei Buzău. Dintre acestea, unele necesitau reparații serioase, iar altele nu funcționau¹²).

Preluarea acestor întreprinderi s-a făcut de comisii care au lucrat sub directa îndrumare a organizațiilor de partid¹³), iar la unele unități a participat chiar și un delegat al C.C. al U.T.C.

Rapoartele telegrafice trimise Ministerului de Interne în ziua naționalizării și în cele următoare reliefează cursul normal al acțiunii de preluare, efectul de surpriză produs asupra proprietarilor și scot în evidență minuțiozitatea pregătirilor care s-au făcut în privința aplicării legii, astfel că nu sînt semnalate cazuri de sabotaj sau împotriviri, menționîndu-se doar unele memorii calomnioase în sarcina unor comisii de naționalizare, dovedite ca atare¹⁴). Se subliniază totodată că starea de spirit a muncitorilor și țăranilor era foarte bună.

Alte documente consemnează existența și a altor unități, ca *Fabrica „Metalurgica“*, turnătorie de fontă cu 97 lucrători și o forță motrice de 50 H.P., *Mina Ojasca* (40 vagoane lignit pe zi), cu 45 lucrători, *Întreprinderea Fulga* — filatură de lînă (350 fuse, piuă și darac), cu 12 lucrători, *distilările de spirt Adler și „Podgoria“*, *Fabrica de mezeluri Gică Constantinescu* (2 vagoane lunar), *Întreprinderea de decorticat orez Moraru și Mendelovici* (800-900 kg pe zi), care nu intrau în prevederile legii de naționalizare, dar anumite situații impuneau trecerea acestora în proprietatea statului¹⁵).

Dealtfel, în programul elaborat de C.C. al P.C.R. se preciza că în etapa a III-a a acțiunii de naționalizare se vor depista și încadra în lege și alte întreprinderi¹⁶). Astfel, la Fabrica „Metalurgica“, deși numărul de muncitori nu era cel prevăzut în lege, datorită atitudinii ferme a colectivului de lucrători, sub directa conducere a organizației de bază în frunte cu Ilie Negoescu, s-a impus naționalizarea ei. În reportajul cu titlul „Ale noastre sînt întreprinderile, al nostru viitorul“, după ce se

arătau condițiile grele în care se lucra, lipsa utilajelor, gradul de uzură a celor existente, dezinteresul patronului pentru a asigura minimum de condiții de muncă și salariile mici pe care le primeau, se subliniază acțiunile desfășurate de muncitori pentru a se naționaliza fabrica și hotărârea de a continua activitatea¹⁷). În ceea ce privește mina Ojasca, proprietatea ing. Oprișan Iarca, din documente¹⁸) reiese că acesta a făcut, începând cu anul 1942, exploatare fără amenajări și cu mână de lucru ieftină. După naționalizarea principalelor mijloace de producție din județ, minerii de la Ojasca organizează, la 11 iulie 1948, comisia de producție și impun patronului luarea unor măsuri legate de aerajul minei, executarea unor lucrări de amenajări și protecție a muncii și se străduiesc ca, cu posibilitățile tehnice de care dispuneau, să mărească producția. Deoarece se lovesc de dezinteresul patronului, la 1 ianuarie 1949, impun naționalizarea minei, care este trecută în subordinea Întreprinderii de stat „Carbonifera“¹⁹).

Pe parcursul anului 1948 au fost preluate și alte întreprinderi, dintre cele omise, iar ulterior, pe baza decretelor adoptate în perioada 9 noiembrie 1948 — 6 mai 1953²⁰), au mai fost naționalizate sanatoriile particulare (1), farmaciile urbane (4) și rurale, cinematografele (5), laboratoarele de analize medicale (1), precum și o parte a fondului de locuințe de la orașe.

Legea naționalizării principalelor mijloace de producție, inițiată și efectuată sub conducerea P.C.R., a fost primită cu o mare satisfacție și de oamenii muncii din județul Buzău. La aflarea vestii naționalizării, la Berca, Arbănași, Nehoiu și în orașul Buzău²²), muncitorii, în frunte cu comuniștii, au organizat mitinguri, în cadrul cărora participanții și-au exprimat entuziasmul și totala adeviune pentru realizarea acestui act revoluționar, care a înflăcărat poporul muncitor, legându-l și mai strâns de înțeleptul său conducător, Partidul Comunist Român. Participanții la aceste mitinguri s-au angajat să apere bunurile naționalizate, să întărească disciplina în muncă, să îngrijească cu răspundere mașinile și bunurile statului, să sprijine noile conduceri, pentru ca întreprinderile să-și îndeplinească sarcinile de producție și să se dezvolte. Ei își exprimau bucuria de a-și pune de acum înainte tot elanul și puterea de muncă în slujba ridicării producției la un nivel tot mai înalt, știind că eforturile lor vor duce la făurirea unui puternic stat socialist, la ridicarea și înflorirea țării, la îmbunătățirea condițiilor de viață ale tuturor celor ce muncesc.

După preluare, organizațiile de partid și de sindicat, împreună cu muncitorii întreprinderilor naționalizate, au trecut la organizarea activității acestora, astfel ca producția să nu aibă de suferit. La nivelul județului s-a constituit „Asociația întreprinderilor naționalizate“, pe lângă care funcționa un atelier central care trebuia să acorde asistența tehnică necesară. Totodată, în cadrul primelor măsuri organizatorice s-a dispus și s-a realizat schimbarea denumirii tuturor întreprinderilor naționalizate²³).

S-au luat măsuri, împreună cu comitetele de fabrică și comisiile de producție, pentru a se continua activitatea productivă și desfacerea pro-

duselor, asigurarea măsurilor de pază și conservarea întreprinderilor. Potrivit raportului Comisiei județene Buzău de naționalizare, cadrele de partid și sindicale din județ au asigurat paza întreprinderilor și punctelor-cheie ale acestora, organizându-se, cu schimbul, echipe de muncitori care să execute paza exterioară, precum și subcomisii de securitate²⁴).

Pe lângă fiecare unitate s-au înființat comisii consultative, care, împreună cu noile conduceri, aveau ca sarcină să urmărească aprovizionarea cu materii prime și combustibil, să facă demersuri pentru obținerea creditelor necesare, pentru îndeplinirea la termen a programelor de producție fixate de ministerele de resort²⁵).

Trebuie menționat că, de la început, activitatea tuturor întreprinderilor naționalizate s-a desfășurat în condițiile existenței unor serioase greutăți. Este edificator în acest sens referatul delegatului Prefecturii Buzău pentru întreprinderile naționalizate, în care se menționează că starea acestora duce la convingerea că : „foștii patroni nu au avut alt scop decât de a le exploata la maximum pentru a stoarce cât mai multe profituri în dauna poporului muncitor ; majoritatea sînt într-o stare deplorabilă, cu un utilaj uzat²⁶).

Lipseau materiile prime necesare continuării activității productive, lipseau fondurile pentru plata salariilor, iar impozitele, neachitate la termen de patroni, nu puteau fi plătite din cauza situației financiare dificile. Totuși, cu toată această situație, în care se aflau cele mai multe din întreprinderile naționalizate, concretizînd în fapte angajamentele luate, muncitorii buzoieni și-au intensificat eforturile pentru a se continua activitatea productivă, au luptat cu hotărîre pentru lichidarea tuturor actelor de sabotaj. Rapoartele informative trimise organizației județene P.C.R. scot în evidență faptul că în întreg județul muncitorii își fac datoria cu devotament, iar în moțiunile trimise pe adresa C.C al P.C.R. se angajau să muncească cu toate forțele, pentru ca bunurile naționalizate, care acum deveniseră proprietatea întregului popor, să fie bine administrate și folosite „pentru a cuceri noi victorii pe drumul construirii noii societăți“. În moțiunea Consiliului sindical județean, printre altele, se arăta : „Clasa muncitoare din județ, îndrumată de județeană P.C.R. și încurajată de actul naționalizării, a trecut cu tot avîntul la muncă voluntară pentru refacerea întreprinderilor ce erau lăsate în paragină de patroni, la repararea utilajelor“, angajîndu-se ca în cîntea zilei de 23 August să se realizeze economii în valoare de peste 28 milioane lei, depășirea planurilor de lucru, creșterea productivității muncii etc.²⁷).

Se reliefa faptul că a crescut simțitor interesul pentru mai buna folosire a mașinilor, întrebunțarea cât mai completă a timpului de muncă, introducerea de inovații și raționalizări, organizarea de întreceri socialiste. Din documente reiese dorința vie a muncitorilor de a obține rezultate cât mai bune în muncă, semnalîndu-se inițiative și chemări la întrecere la nivel de întreprindere, județ sau între județe (Buzău, Rm. Sărat și Putna), cu următoarele obiective :

- ridicarea cantitativă și calitativă a producției ;
- ridicarea rentabilității întreprinderilor ;

— economii la materii prime și combustibil și reducerea cheltuielilor de producție ;

— ridicarea nivelului politic al muncitorilor și întărirea disciplinei în muncă.

Totodată, pentru îmbunătățirea situației întreprinderilor naționalizate și în vederea măririi producției și productivității muncii, s-a hotărât verificarea acestora, în vederea stabilirii celor care dau randament, intervenții la Administrația Financiară pentru prelungirea termenelor de plată a impozitelor, pînă la 1 decembrie 1948²⁸). Se fac comenzi de materii prime, combustibil și piese necesare reparațiilor și continuării producției.

Măsurile organizatorice și abnegația cu care muncitorii, în frunte cu comuniștii și organizațiile sindicale, au înțeles să lucreze au făcut ca, începînd cu luna iulie, să apară primele rezultate. Sint consemnate însemnate depășiri de plan de către muncitorii de la Berca, Arbănași, Monteoru, Ojasca, Nehoiu, Fabrica de vată, Fabrica „30 Decembrie“, creșteri ale productivității muncii, rezultate pozitive pe linia ridicării conștiinței și nivelului profesional și cultural al muncitorilor²⁹).

Minerii de la Ojasca, în urma apelului făcut de tovarășii lor din Lupeni, s-au organizat în muncă, reușind să ridice randamentul și să depășească normele în totalitatea lor³⁰). La Fabrica de vată „Cogimex“, unitate care la naționalizare dispunea de un fond de 6 120 lei, comisia de producție și comitetul de fabrică au asigurat procurarea de echipament de protecție, materii prime și combustibil, astfel că bilanțul întocmit la sfîrșitul anului consemna un fond de 2 723 259 lei³¹). Colectivul de muncitori de la Moara „Zangopol“, la chemarea organizației de partid și a Sindicatului Salariaților Alimentari Buzău, au hotărât să presteze ore de muncă voluntară pentru a pune moara în funcțiune. Din procesul verbal al ședinței acestui colectiv, în care se arată că moara nu funcționa de la 1 aprilie, că avea datorii la Banca Românească în valoare de 2 065 000 lei și dispunea de un fond financiar de 6 430 lei, reiese că de la 11 iunie, s-au prestat 1 020 ore de muncă voluntară, iar la propunerea comuniștilor, s-au angajat să lucreze cîte 4 ore zilnic, peste program, astfel ca pînă la 1 octombrie moara să funcționeze. S-a hotărît totodată ca moara să se numească „11 Iunie 1948“³²).

Comuniștii din Nehoiu au făcut tot posibilul ca fabrica de cheres-tea să lucreze din plin cu cele 6 gateri, pentru a asigura lucrul celor peste 2000 muncitori, subliniind voința lor dîră ca, în ciuda dificultăților, să obțină rezultate din ce în ce mai bune³³).

Statisticile alcătuite de Prefectură consemnau la 1 august venituri nete de ordinul sutelor de mii, la unele întreprinderi depășind cifra de 1 milion. În cadrul județului activau 36 comisii de întrecere socialistă, sub conducerea organelor sindicale și îndrumate de organizațiile de partid. Eforturile s-au concretizat în depășirea zilnică a programelor de foraj de către petroliștii de la Berca, însemnate realizări ale muncitorilor de la Ojasca, Depou, Atelierele C.F.R. etc.³⁴).

Analiza activității întreprinderilor naționalizate, făcută la 6 septembrie 1948, consemnează că în fruntea tuturor acțiunilor pe tărîm

politic și economic s-au aflat comuniștii, care au mobilizat colectivele de oameni ai muncii în acțiunile legate de mărirea producției, organizarea întrecerilor socialiste, ridicarea nivelului profesional. Se menționează existența a 86 echipe de întrecere socialistă, această acțiune desfășurându-se la nivel de întreprinderi sau între unitățile similare din Buzău și alte orașe. Se menționează, totodată, că zvonurile elementelor dușmănoase au fost anihilate de muncitori cu fermitate³⁵).

Informațiile din presa locală și în special cele de la rubrica „Întreceri socialiste“, scoțind în evidență rezultatele în muncă obținute de colectivele de muncitori din orașul și județul Buzău, consemnează obținerea Steagului Muncii de către uteciștii de la „Metalurgica“, devansarea termenelor de foraj și obținerea unor producții sporite de către petroliștii de la Berca, îndeplinirea, de către Schela Năeni, a planului pe luna septembrie cu 14 zile în avans etc.³⁵)

Sintetizând realizările obținute după naționalizare, în articolul „Pe calea cea mai bună spre construirea socialismului“ se sublinia, printre altele, faptul că naționalizarea făcea cu putință planificarea, ceea ce permitea dezvoltarea într-un ritm susținut a industriei. Primul plan de stat pe anul 1949, alcătuit în funcție de situația concretă a acelor ani, avea ca obiective principale și în județul Buzău desăvârșirea refacerii economiei, începutul procesului de industrializare socialistă și de transformare socialistă a agriculturii. Anterior trecerii la realizarea cifrelor de plan atribuite județului, pentru perioada 11 iunie 1948 — 1 aprilie 1949, au fost elaborate planuri financiare, în vederea realizării planurilor de muncă³⁶).

Punerea în aplicare a planului pe anul 1949 a permis obținerea unor producții sporite în toate întreprinderile județului. La conferința administrativă din 4 februarie 1949 se sublinia că, față de luna decembrie 1948, situația întreprinderilor s-a îmbunătățit sub raport organizatoric, financiar și gospodăresc, planurile de muncă stabilite pentru luna ianuarie fiind îndeplinite și depășite³⁷). Dintr-un raport al organizației județene Buzău a P.C.R. din 20 aprilie 1948 reiese că la întrecerile socialiste participau peste 65 la sută din muncitori, a crescut încrederea acestora în partid, toate colectivele angajându-se ca în cinstea zilei de 23 August să obțină însemnate depășiri de plan³⁸).

An de an realizările sînt din ce în ce mai mari, participarea conștiință a maselor largi de oameni ai muncii la elaborarea și îndeplinirea planurilor de dezvoltare a economiei constituind o caracteristică a politicii economice promovate de partid în cei peste 30 de ani care au trecut de la actul de constituire a industriei socialiste, economia românească a parcurs un drum mereu ascendent, marcat de numeroase succese.

Astăzi, cînd oamenii muncii desfășoară o entuziastă întrecere socialistă pentru a transpune în viață grandiosul program de înflorire multilaterală economică a patriei adoptat de Congresul al XII-lea al P.C.R., rememorarea evenimentelor de acum trei decenii constituie un nou imbold în muncă, un îndemn spre autodepășire.

Prin semnificații și urmări, naționalizarea a prefigurat stadiul actual de dezvoltare a țării; societatea socialistă multilateral dezvoltată.

1. Nicolae Ceaușescu, Cuvîntarea la adunarea populară din București cu prilejul aniversării a 125 de ani de la revoluția română din 1848 și a unui sfert de veac de la naționalizarea principalelor mijloace de producție, 16 iunie 1973, *Ed. politică, Buc., 1973, p. 15.*
2. Monitorul Oficial, nr. 87 bis din 13.04.1948, p. 8380, art. 5-6.
3. Arhivele Statului Buzău, fond Prefectura plășii G. Dimienii, dos. 511/1948, f. 77.
4. Ibidem, fond Prefectura jud. Buzău, dos. 397/1947, f. 372; Monitorul Oficial nr. 228 din 3 octombrie 1947, p. 8909-8911.
5. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 7, dos. 107/1948, f. 1-2; Arhivele Statului Buzău, fond Prefectura județului Buzău, dos. 148/1948, f. 2-3.
- 6-7. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 6, reg. 8/1946-1948, f. 88-89. pr. verbale din 10 și 11 iunie 1948.
8. Idem, fond 7, dos. 107/1948, f. 2-3.
9. Monitorul Oficial, nr. 133 bis din 11.06.1948, p. 5053-5059.
10. Chemarea Buzăului, anul III, nr. 179/26.06.1948.
11. Arhivele Statului Buzău, Prefectura Buzău, dos. 148/1948, f. 356-357; Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 7, dos. 107/1948, f. 1.
12. Arhivele Statului Buzău, Prefectura Buzău, dos. 148/1948, f. 338; Primăria orașului Buzău, dos. 43/1947-1948, f. 12-27, 47, 52, 68, 70.
13. Idem, Prefectura Buzău, dos. 148/1948, f. 60, 102.
14. Arhivele Statului Buzău, fond Prefectura județului Buzău, dos. 148/1948, f. 52; dos. 149/1948, f. 75, 111-112.
15. Ibidem, dos. 148/1948, f. 55.
16. C. Bărbulescu, Actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție — 11 iunie 1948, în „Studii“ nr. 3/1963, p. 548.
17. Chemarea Buzăului, anul III, nr. 179/20.06.1948; nr. 180/27.06.1948.
18. Arhivele Statului Buzău, fond Inspect. Minier Buzău, dos. 275/1942, f. 34; Chemarea Buzăului, anul III, nr. 163/7 martie 1948.
19. Ibidem, fond Mina Ojasca, dos. 1/1949, f. 37.
20. G. Sonea, Activitatea P.M.R. pentru pregătirea și înfăptuirea actului revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948, în „Anale“ nr. 3/1963, p. 39.
21. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 7, dos. 107/1948, f. 37.
22. Ibidem, f. 3; Chemarea Buzăului, anul III nr. 179/20.06.1948.
23. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 7, dos. 107/1948, f. 42. Arhivele Statului Buzău, Prefectura jud. Buzău, dos. 244/1947, f. 106-117; Primăria orașului Buzău, dos. 43/1947; f. 85.
24. Idem, fond 6, dos. 95/1948, f. 3, 16.
25. Arhivele Statului Buzău, Prefectura județului Buzău, dos. 176/1948, f. 429-441; Primăria orașului Buzău, dos. 49/1948, f. 12.
26. Idem, Prefectura județului Buzău, dos. 149/1948, f. 205206.
27. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 6, dos. 95/1948, f. 3, 4-7, 16.
28. Arhivele Statului Buzău, Prefectura jud. Buzău, dos. 149/1948, f. 206, 333; Chemarea Buzăului, anul III, nr. 198/17 octombrie 1948.
29. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 6, dos. 95/1948, f. 16.
30. Chemarea Buzăului, anul III, nr. 192 din 19 septembrie 1948.
31. Arhivele Statului Buzău, Fabrica de vată „Cogimex“, dos. 1/1948, f. 430, dos. 3/948, f. 4.
32. Ibidem, Moara „11 Iunie“, dos. 38/1948, f. 2, 6, 277.
33. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 1, dos. 2/1945-1948, f. 20.
34. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 6, dos. 9/1948, f. 34.
35. Chemarea Buzăului, anul III, nr. 198/27 octombrie 1948.
36. Arhivele Statului Buzău, Primăria orașului Buzău, dos. 43/1947-1948, f. 110-120.
37. Ibidem, dos. 49/1948, f. 49-51.
38. Arhiva Comitetului județean Buzău al P.C.R., fond 6, dos. 9/1948, f. 59.